

МІЖПРЕДМЕТНА КООРДИНАЦІЯ У НАВЧАННІ ПРОФЕСІЙНИХ ДИСЦИПЛІН ТА ДИСЦИПЛІН ЗАГАЛЬНОГУМАНІТАРНОГО ЦИКЛУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА УМОВА

Анотація. У статті висвітлено міжпредметну координацію у підготовці професійних дисциплін та загальногуманітарних дисциплін. Автор зазначає, що міжпредметна координація виступає у ролі педагогічної умови. У статті розкрито значення терміну «координація» і «педагогічна умова». Проблеми координації міжпредметних зв'язків в основному розглядають питання інтегрованого навчання, зокрема розширення міжкультурних знань і розвиток вмінь професійної взаємодії. Міжпредметна координація фактично є системою для формування цілісного уявлення про культуру різних народів і покликана охопити всі сторони предмету, явища або процесу, що вивчається. саме міжпредметна координація, за умови правильної побудови, допоможе здійснити якісну фахову підготовку соціальних працівників та сформуванню міжкультурну компетенцію через методично обґрунтоване інтегроване використання різних дисциплін, методів навчання і відповідних дидактичних матеріалів.

Ключові слова: міжпредметна координація, загальногуманітарні дисципліни, педагогічні умови, інтеграція, фахові дисципліни, соціальні працівники, професійна підготовка.

Riabova Yulia

Petro Mohyla Black Sea National University

INTERDISCIPLINARY COORDINATION IN THE TRAINING PROFESSIONAL DISCIPLINES AND GENERAL HUMANITARIAN DISCIPLINES AS A PEDAGOGICAL CONDITION

Summary. The article outlines interdisciplinary coordination in the training professional disciplines and general humanitarian disciplines. The author notes that interdisciplinary coordination is a pedagogical condition. The article reveals the meaning of the term "coordination" and "pedagogical condition". Problems of coordination of interdisciplinary connections mainly consider the issues of integrated learning and the expansion of intercultural knowledge and the development of skills of professional interaction. Social workers should be trained to carry out their professional tasks in a multinational society. The level of their professionalism is directly dependent on social mobility, so there is a need to prepare social workers for effective participation in intercultural communication. This approach focuses on the results of training, and as a result, not the amount of information that is learned, but the ability of a future social worker to act in a multinational society is considered. During the implementation of professional activities, a social worker needs to find a common language in conflict situations, referring to a dialogue of cultures or mutual understanding in the process of professional activity in a multinational society. the process of professional training of future social workers is expressed in the definition of interdisciplinary links, the connection of professional disciplines with the content of professional activity, the components of which are theoretical and instrumental knowledge on the basis of preparation for the future professional activities of a social worker in a multinational society. Interdisciplinary coordination is actually a system of forming a holistic view of the culture of different nationalities and intends to cover all aspects of the subject, phenomenon or process which is being studied. Therefore, it can help to implement high quality professional training and to form intercultural competence through methodically grounded integrated use of different disciplines, teaching methods and appropriate didactic materials.

Keywords: interdisciplinary coordination, general humanitarian disciplines, pedagogical conditions, integration, social workers, professional training.

Постановка проблеми. В умовах формування єдиної світової економіки відбувається руйнування національного суверенітету держав та, як наслідок, співіснування людей в багатонаціональному середовищі. З огляду на це перед сучасною педагогічною наукою постає питання підготовки соціальних працівників до роботи в нових умовах. Від професійної підготовки майбутнього фахівця залежить результативність протікання соціальних процесів, урегульованість суспільних відносин, потужність діяльності соціальних інститутів, реалізація міжнародних і державних соціальних програм та проєктів, готовність молоді до прояву активної громадянської позиції.

Соціальні працівники повинні бути підготовлені до виконання професійних завдань у багатонаціональному середовищі. Рівень їх

професіоналізму перебуває у прямій залежності від соціальної мобільності, тому виникає необхідність підготувати здобувачів вищої освіти до ефективної участі в міжкультурній комунікації. Такий підхід акцентує увагу на результатах підготовки, причому в якості результату розглядається не сума засвоєної інформації, а здатність майбутнього соціального працівника діяти в багатонаціональному середовищі. Під час реалізації професійної діяльності соціальному працівнику необхідно знайти спільну мову в конфліктних ситуаціях, звертаючись до діалогу культур, або взаєморозуміння в процесі професійної діяльності в багатонаціональному середовищі.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Аналіз основних основних джерел і публікацій свідчить, що питання педагогічних умов висвітлено у працях: А. Алексюка, Ю. Бабанського,

І. Іонової, А. Дьоміна, В. Лозової, В. Лузан, Р. Гуревича, В. Ключко, М. Козяра, В. Монахова, В. Стрельникова та інших. Питанню міжпредметної координації присвячені праці таких вчених Р. Гришкової, В. Давидов, В. Паламарчук, Є. Дорофеевої, А. Котковець та інші але питання міжпредметної координації професійних дисциплін та дисциплін загальногуманітарного циклу виступаючи педагогічною умовою недостатньо висвітлено у науковій літературі.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є розкриття сутності і осливостей міжпредметної координації професійних дисциплін та дисциплін загальногуманітарного циклу виступаючи педагогічною умовою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для успішної підготовки соціальних працівників до професійної діяльності в багатонаціональному середовищі необхідно визначити ті педагогічні умови, які сприятимуть цьому процесу, і тим самим забезпечать підвищення якості їх професійної підготовки. Звернемось до змісту поняття «умови» і з'ясуємо його основні характеристики.

Умова розглядається як категорія, що виражає відношення предмета до оточуючих його явищ, без яких цей предмет існувати, розвиватися не може [5]. Поняття *умови* розглядають як фактори (причину, дію, результат дії) завдяки яким має місце наявність об'єкту, явища, стану, процесу [4].

Однією з педагогічних умов висунутих нами є міжпредметна координація у навчанні професійних дисциплін та дисциплін загальногуманітарного циклу у контексті педагогічної умови.

Р. Гришкова під «міжпредметною координацією» має на увазі постійний динамічний багатосторонній зв'язок загальногуманітарних дисциплін та фахових дисциплін», що виступають замовниками спеціальних знань, необхідних для підготовки до професійної діяльності в багатонаціональному середовищі [2, с. 234].

Через взаємозв'язок навчальних дисциплін на засадах міжпредметної координації маємо можливість підготувати майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності в багатонаціональному середовищі. Розуміння терміна «координація» та його роль з розвитком науки змінювались. У філософському енциклопедичному словнику під терміном «координація» розуміють узгодження, сполучення, упорядкування, у відповідності до дій, понять, складових частин чогонебудь. Координація в контексті управління навчальним процесом – це узгодження навчальних програм за суміжними дисциплінами з огляду на спільність трактування досліджуваних понять, явищ, процесів і часу їхнього вивчення, тобто ретельно розроблений взаємозв'язок навчальних предметів, що сприяє інтеграції знань [6]. Проблеми координації міжпредметних зв'язків в основному розглядають питання інтегрованого навчання, зокрема розширення міжкультурних знань і розвиток вмінь професійної взаємодії.

Інтеграція (лат. *integratio* – відновлення, поповнення, від *integer* – цілий) – процес зближення і зв'язку наук, що відбувається разом з процесами їх диференціації [7, с. 501]. У Педагогічному словнику за редакцією М. Ярмаченка це поняття визначається як «процес і результат створення

нерозривно зв'язаного, єдиного і цілого у навчанні [2]. Інтеграція здійснюється через злиття в одному синтезованому курсі (темі, розділі, програмі) елементів різних навчальних предметів, злиття наукових понять і методів викладання різних дисциплін у загальнонаукові поняття й методи пізнання, комплексування й підсумовування основ наук у розкритті міжпредметних навчальних проблем» [1].

Аналіз освітнього стандарту показує, що освітньо-професійна програма підготовки соціальних працівників передбачає вивчення здобувачем вищої освіти таких циклів дисциплін:

- гуманітарної та соціально-економічної підготовки;
- математичної та природничо-наукової підготовки;
- професійної та практичної підготовки.

Один із теоретиків української соціальної роботи В. Полтавець дав визначення соціальної роботи як системи теоретичних знань і заснованої на них практики, яка має на меті забезпечення соціальної справедливості шляхом наснаження і підтримки найменш захищених верств суспільства та протидії факторам соціального виключення [3].

Отже, процес фахової підготовки майбутніх соціальних працівників виражається у визначенні міждисциплінарних зв'язків, зв'язку фахових дисциплін зі змістом професійної діяльності, складовими якої є теоретичні та інструментальні знання в основі підготовки до майбутньої професійної діяльності соціального працівника в багатонаціональному середовищі.

Визначимо декілька напрямів міжпредметної координації:

- єдності інтерпретації загальних понять, законів, теорій, послідовність у їх розкритті на різних етапах навчання, під час вивчення різних навчальних дисциплін;
- розкриття взаємозв'язку і взаємообумовленості явищ;
- демонстрація спільності і разом з тим специфічності методів досліджень, що застосовуються в різних науках.

Міжпредметна координація фактично є системою для формування цілісного уявлення про культуру різних народів і покликана охопити всі сторони предмету, явища або процесу, що вивчається, тому саме вона, за умови правильної побудови, допоможе здійснити якісну фахову підготовку соціальних працівників та сформувавши міжкультурну компетенцію через методично обґрунтоване інтегроване використання різних дисциплін, методів навчання і відповідних дидактичних матеріалів. Тому вважаємо міжпредметну координацію реальним підґрунтям підготовки соціальних працівників до професійної діяльності в багатонаціональному середовищі.

Кожна людина ідентифікує свою належність до певної спільноти. Етнічна самоідентифікація є однією з її базових ідентифікаційних практик. Почуття етнічної спільності в стародавніх суспільствах було першим у розмежуванні на «своїх» і «чужих». Звертаючи увагу на те, що національні відносини завжди мають ідеологічний характер, а міжнародні відносини, навіть маючи стійку об'єктивну основу, розгортаються у сфері почуттів, ілюзій, національних міфів і упереджень,

то під час навчання акцент необхідно робити на змісті навчання, що обов'язково повинен бути пов'язаним з системою цінностей та ідеалами [2]. Етнічне самовизначення людини є значно суттєвішим за усвідомлення територіальної відокремленості. В етнічності відображаються особливості соціальних практик, культурної спадщини тощо.

Наведемо приклади міжпредметної координації фахових дисциплін та дисциплін загальногуманітарного циклу, спрямованих на підготовку майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності в багатонаціональному середовищі. В експериментальних групах при вивченні тем «Теоретичні засади соціальної роботи з різними групами клієнтів», «Соціальна робота з клієнтами, що знаходяться у складних життєвих обставинах», «Соціальна робота в різних сферах життєдіяльності людини», «Соціальна робота з військовослужбовцями, біженцями, мігрантами» студентам було запропоновано самостійно підготувати презентації з визначеної теми з урахуванням того, що клієнтами соціального працівника в даному випадку будуть представники інших національностей. Для того, щоб виконати це завдання, студенти мали звернутися до дисциплін загальногуманітарного циклу: «Українська мова за професійним спрямуванням», «Іноземна мова», «Ділова іноземна мова», «Англійська мова за професійним спрямуванням», де студенти вивчали «Поняття етики ділового спілкування», «Структуру ділового спілкування», «Техніку ділового спілкування та Мовленнєвий етикет». «Зарубіжний досвід соціальної роботи з національними меншинами», «Особливості культури представників різних національностей», «Традиції різних народів світу» – ці теми вивчались на заняттях з іноземної мови. В курсі фахової дисципліни «Людина в су-

часному соціумі» студенти, вивчаючи тему «Етнонаціональна та крос-культурна соціалізація», студенти послуговувались знаннями, отриманими в процесі вивчення загальногуманітарних дисциплін «Релігієзнавство» та «Філософії». При вивченні теми «Розвиток громади» дисципліни «Соціальна робота в громаді» студентам було запропоновано завдання скласти карти громад, для виконання якого студентам знову стало в нагоді вивчення тем з дисципліни загальногуманітарного циклу «Основи демографії».

Завдяки здійсненню міжпредметної координації студентам експериментальної групи вдалося більш успішно виконати поставлене завдання у порівнянні зі студентами контрольної групи.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Можна зробити висновок, що міжпредметна координація – це досить результативний засіб укріплення взаємозв'язків у навчанні фахових дисциплін та дисциплін загальногуманітарного циклу. Вона дає змогу майбутнім соціальним працівникам краще зрозуміти особливості роботи в багатонаціональному середовищі. Міжпредметна координація створює умови для актуалізації знань та вмінь студентів, необхідних у вирішенні різних проблем, що можуть виникнути в умовах багатонаціонального середовища. Міжпредметна координація дає змогу кожному соціальному працівнику долучитись до реалій професійної діяльності з представниками інших національностей.

Експериментальна частина дослідження дає підстави стверджувати, що міжпредметна координація виявилась результативною педагогічною умовою підвищення рівня готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності в багатонаціональному середовищі.

Список літератури:

1. Беляева О.М. Професійно орієнтоване навчання латинської мови студентів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / НАПН України, Ін-т педагогіки. Київ, 2011. 291 с.
2. Гришкова Р.О. Формування іншомовної соціокультурної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей : монографія. Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2007. 424 с.
3. Полтавець В. Соціальна робота в Україні: перші кроки. Київ : KM Academia, 2000. 233 с.
4. Профессиональная педагогика: учебник для студентов, обучающихся по педагогическим специальностям и направлениям. Москва : Ассоциация «Профессиональное образование», 1997. 497 с.
5. Советский энциклопедический словарь. Москва : Советская энциклопедия, 1982. 1271 с.
6. Філософський енциклопедичний словник. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
7. Философский энциклопедический словарь / под ред. А.А. Ивина. Москва, 2006. С. 584.

References:

1. Byelyayeva O.M. (2011). Profesiyno oriyentovane navchannya latyns'koyi movy studentiv vyshchyykh medychnykh navchal'nykh zakladiv III-IV rivniv akredytatsiyi [Professionally oriented teaching of the Latin language of students of higher medical educational institutions of III-IV accreditation levels] (PhD Thesis). Kyiv : NAPN Ukrayiny In-t pedahohiky. (in Ukrainian)
2. Hryshkova R.O. (2007). Formuvannya inshomovnoyi sotsiokul'turnoyi kompetentsiyi studentiv nefilolohichnykh spetsial'nostey [Formation of foreign-language socio-cultural competence of students of non-philological specialties]. Mykolayiv: Vyd-vo MDHU im. Petra Mohyly. (in Ukrainian)
3. Poltavets' V. (2000). Sotsial'na robota v Ukrayini: pershi kroky [Social Work in Ukraine: The First Steps]. Kyiv : KM Academia. (in Ukrainian)
4. Assotsiatsiya "Professional'noye obrazovaniye" (1997). Professional'naya pedagogika: Uchebnik dlya studentov, obuchayuchikhsya po pedagogicheskim spetsial'nostyam i napravleniyam [Professional pedagogy: A textbook for students studying pedagogical specialties]. Moskva : Assotsiatsiya "Professional'noye obrazovaniye". (in Russian)
5. Sovetskaya entsiklopediya (1982). Sovetskiy entsiklopedicheskiy slovar' [Soviet encyclopedic dictionary]. Moskva : Sovetskaya entsiklopediya. (in Russian)
6. Abris (2002). Filosofs'kiy entsiklopedichniy slovník [Philosophical encyclopedic vocabulary]. Kyiv : Abris (in Ukrainian)
7. Ivin A.A. (ed.) (2006). Filosofs'kiy entsiklopedicheskiy slovar' [Philosophical Encyclopedic Dictionary]. Moskva. (in Russian)